

29:14

Material från ett brunnslöck i gata har fallit ner i en spillvattenledning och orsakat stopp med åtföljande översvämning. Anläggningen har ansetts inte uppfylla va-lagens krav på säkerhet.

Fastigheten ingår i verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning och är ansluten till ren-, spill- och dagvattennätet. Fastigheten ligger i ett villaområde i utkanten av Sunne tätort och är sedan 1969 bebyggd med ett enfamiljshus. Byggnadens golvbrunnar är kopplade till det allmänna separerade spillvattensystemet. Den 24 juni 1994 drabbades fastigheten av översvämning i källaren genom att avloppsvatten trängde upp genom golvbrunnarna. Översvämningen orsakade skador i källaren. Länsförsäkringar Värmland har med anledning härav betalat försäkringsersättning till fastighetsägaren.

Länsförsäkringar Värmland yrkade regressvis att Va-nämnden skulle förplikta Sunne kommun att till bolaget utge 220 717 kr jämte ränta.

Kommunen bestred yrkandet men vitsordade kapitalbelopp och ränteberäkning.

Försäkringsbolaget anförde: Översvämningen på fastigheten uppkom genom stopp i avloppet i gatan utanför fastigheten. Bolaget har ersatt försäkringstagaren för skadorna och i enlighet med försäkringsvillkoren övertagit rätten att i hans ställe kräva huvudmannen för va-anläggningen för uppkomna skador. Kommunen som huvudman för avloppsledningen har enligt 29 § va-lagen ett strikt ansvar för de skador som uppkommit. Det kunde konstateras i samband med skadetillfället att avloppsbrunnen i gatan utanför fastigheten inte fungerade som den skulle. Vid rensningen avlägsnade personal från kommunen två plastbitar i brunnen. Plastbitarna var delar till förhöjningsringar härrörande från en annan brunn uppströms. Föremålen torde ha orsakat uppdämning av avloppsvattnet genom att dessa medfört att ytterligare föremål samlats, vilket lett till översvämningen. Uppdämningen har pågått under en längre tid. För detta förhållande talar den omständigheten att förhöjningsringarna enligt kommunen lossnat i samband med tjällossning. Ifrågavarande översvämning inträffade den 24 juni. Av den beskrivning av de inspektions- och underhållsrutiner som kommunen tillämpar, framgår att det efter tjällossning inte sker någon kontroll av brunnslöckningarna i syfte att utröna huruvida någon förhöjningsring har lossnat. Kommunen brister således även härigenom i sin tillsyn över ledningsnätet. Enligt kommunen kan plastbitarna inte ha fallit ner i brunnen till följd av åverkan, eftersom ingen åverkan på någon brunnslöckning har konstaterats och det krävs fackkunskap och specialverktyg för att lyfta brunnslöcken. Det förhållandet att

sådana föremål till följd av tjällossning kan falla ner i brunnen och förorsaka upp-
dämning med efterföljande översvämning innebär en brist i anläggningens utförande.
Det saknar därvid betydelse om uppdämningen har skett momentant eller under en
längre tid.

Kommunen anförde: Avloppsledningen i Brädgårdsgatan utanför fastigheten ansluter
till en matarledning i Bangränd. Matarledningen avleder avloppsvatten från ett villa-
område med omkring 100 fastigheter. Efter brunnen där ledningarna möts viker ma-
tarledningen av något och fortsätter vidare västerut. Efter rensning och kontroll av
denna brunn i samband med översvämningen upptäcktes bitar av plast liggande i
denna. Föremålen var 30–35 cm långa och utgjorde två delar till förhöjningsringar.
Vid en del brunnar längs matarledningen är plastringar eller bitar av sådana place-
rade för att höja upp kanten på brunnen till gatunivå. Vid tjällossning kan brunns-
kanten ha följt med markytan. Plastbitarna kan därvid ha lossnat och fallit ner. Det är
troligt att dessa föremål orsakat översvämningen. Flödet i matarledningen är emel-
lertid så stort att uppdämningen måste ha skett under mycket kort tid, omkring en
halvtimme eller på sin höjd en timme. Föremålen kan emellertid inte ha fallit ner i
den aktuella brunnen eftersom den ram som brunnslocket ligger på är konstruerad
som ett teleskop. Den följer alltså med marknivån vid tjäle och är inte försedd med
förhöjningsringar. Föremålen måste ha kommit längre uppströms ifrån. Då ringarna
inte sitter under locket utan i ramens kant, kan inte ett obehörigt lyftande av brunns-
locket ha orsakat att bitarna fallit ner. Konstruktionen kräver således inte särskild
tillsyn. Plastbitarna har inte heller ramlat ner till följd av några gatuarbeten. Matar-
ledningen från villaområdet är självrensande. Eftersom uppdämningsförloppet måste
ha gått mycket hastigt, hade det inte hjälpt om täta inspektioner utförts. Översväm-
ningen hade därför inte kunnat undvikas och berodde inte på bristande tillsyn. Kom-
munens kontroller och vetskap om ledningsnätets status är optimal. En okulärbesikt-
ning av nedstigningsbrunnarna och betäckningarnas förhöjningsrings- och juster-
ingsmaterial som skulle kunna förhindra en incident liknande den som förekommit är
mer eller mindre en omöjlighet. För en större säkerhet är enda möjligheten ett utbyte
av brunns- eller betäckningstyper eller utrustning av ledningsnätet med övervak-
nings- eller larmsystem.

Va-nämnden yttrade:

Enligt 12 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-la-
gen) skall en sådan anläggning vara försedd med de anordningar som krävs för att
den skall fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet. Huvudman-
nen för anläggningen skall underhålla denna och i övrigt se till att den på ett tillfreds-
ställande sätt fyller ändamålet. Anläggningen skall ägnas ett sådant mått av tillsyn att
risken för störningar i anläggningens funktion och därmed risken för skador på an-
slutna fastigheter nedbringas till den nivå där anläggningen kan anses tillgodose skä-
liga anspråk på säkerhet. I fråga om en avloppsanläggning innebär detta bl.a.

krav på sådant utförande, underhåll och tillsyn att den under normalt förekommande betingelser avleder tillrinnande flöden på åsyftat sätt utan risk för inflöde i va-installation som hörigen kopplats till anläggningen. Om skada uppkommer till följd av att anläggningen inte uppfyller dessa krav, kan huvudmannen enligt 29 § va-lagen förpliktas ersätta skadan. Ansvaret är i detta hänseende – med undantag för fall av force majeure och dylikt – oberoende av om något vållande ligger huvudmannen till last. Det åligger i princip huvudmannen att visa att hans anläggning fyller de uppställda kraven och att eventuell skada beror på annat än brist i utförandet, underhållet eller tillsynen av anläggningen.

Det är i förevarande fall ostridigt att översvämningsskadorna på fastigheten har orsakats av ett stopp i det allmänna spillvattensystemet i den brunn där spillvattenledningarna i Brädgårdsgatan och Bangränd möts. Frågan är om kommunen som huvudman för avloppsanläggningen är skadeståndsskyldig för det inträffade. Försäkringsbolaget har som grund för sådant ansvar hävdade att den allmänna spillvattenanläggningen inte tillgodosett skäliga anspråk på säkerhet. Bolaget har därvid gjort gällande att kommunen brustit i tillsynen och underhållet av ledningen och att anläggningen haft ett bristfälligt utförande. Enligt båda parterna har stoppet i ledningen förmodligen berott på de i målet omtalade plastföremålen, cirka 30 cm långa och 10 cm breda, utgörande delar av förhöjningsringar till brunnsbetäckningar.

Kommunen har uppgett att matarledningen i Bangränd i anslutning till den aktuella brunnen har en lutning och ett flöde som gör den självrensande. Försäkringsbolaget har inte invänt mot detta. En självrensande ledning kräver normalt inte någon löpande tillsyn. Det framgår inte klart av kommunens redovisade inspektions- och underhållsrutiner vilka åtgärder som vidtagits på den aktuella ledningssträckan. Såvitt framkommit i målet har ledningen inte tidigare drabbats av några stopp. Enligt kommunens uppgift har det inte heller utförts några arbeten på anläggningen eller förekommit något annat som inneburit särskild anledning till kontroll av ledningssträckan. Även utan indikationer på ett kontrollbehov finns dock en gräns för hur länge en självrensande ledning kan lämnas utan tillsyn med bibehållen säkerhet. Men för att bristande tillsyn eller underhåll skall grunda skadeståndsansvar förutsätts att det föreligger ett orsakssamband mellan bristen och det uppkomna stoppet. Om det visserligen kan konstateras en brist av detta slag, men denna saknar samband med den skada för vilken yrkas ersättning eller – annorlunda uttryckt – skadan ändå skulle ha inträffat, skall skadestånd inte dömas ut. Enbart bristen som sådan grundar alltså inte skadeståndsskyldighet.

Enligt kommunen måste stoppet med åtföljande uppdämning ha skett så hastigt att det inte varit möjligt för kommunen att upptäcka och åtgärda detta. Vad kommunen anfört i denna del vinner stöd av det faktum att matarledningen i Bangränd betjänar ett relativt stort antal hushåll och två så pass stora föremål som de aktuella plastbitarna torde ha inneburit ett avsevärt hinder i ledningen. Att plastbitarna – som kommunen antagit – har lossnat i samband med att tjälen släppte, behöver inte betyda att de också då föll ner och fördes vidare till brunnen där de fastnade. Det mesta

talat för att stoppet har byggts upp under en relativt kort tid. Det hade antagligen krävs en inspektion av ledningen strax före händelsen för att hindret skulle ha kunnat upptäckas i tid. Va-nämnden finner därför inte att kommunen kan anses skadeståndsskyldig på den grunden att kommunen skulle ha brustit i tillsynen eller underhållet av ledningen.

Som tidigare nämnts ansvarar kommunen oberoende av vållande för skador som uppstår till följd av att ledningen inte fyller sitt ändamål eller tillgodoser skäligen anspråk på säkerhet. Kommunen har bevisbördan för att stoppet förorsakats av ledningsfrämmande föremål eller annat som inte skall förekomma i ledningen och att kommunen inte kan lastas för att det har kommit in i ledningen. Av utredningen framgår att de plastföremål som parterna är överens om orsakade stoppet utgör delar av sådana förhöjningsringar som används vid anpassning av brunnsbetäckningar till gatunivån. Parterna är dessutom ense om att dessa ringdelar har använts för upphöjning av betäckningen till en brunn i det aktuella spillvattensystemet. Föremålen utgör således delar till detta ledningssystem. Kommunen har inte kunnat ge någon annan förklaring till att de hamnat i den aktuella brunnen än att de ramlat ner från en brunnsbetäckning uppströms efter att ha lossnat från sina lägen och därefter spolats med.

Det ligger i sakens natur att det är förenat med risker att använda endast delar av en hel ring för justering av en brunnsbetäckning. Om en sådan lossnar torde exempelvis vibrationer från tyngre motorfordon eller tåg lätt kunna medföra att den faller ner i brunnen. Kommunen borde ha räknat med den möjligheten. Med hänsyn till risken för att stopp skulle uppkomma på det sätt som skett har ledningen inte uppfyllt kravet på säkerhet i 12 § va-lagen. Kommunen kan vid sådant förhållande inte undgå skadeståndsskyldighet.

Om beloppet och räntan råder ingen tvist.

Försäkringsbolagets talan skall följaktligen bifallas.

Va-nämnden förpliktade kommunen att till Länsförsäkringar Värmland betala 220 717 kr jämte ränta.

Beslut: 1999-02-10, BVa 10

Mål nr: Va 98/97